

פרס יצחק בן־צבי לחקר קהילות ישראל במזרח לשנת תשס"ד

הפרס הוענק השנה לד"ר ירון הראל על ספרו **ביספינות של אש למערב – תמורות ביהדות סוריה בתקופת הרפורמות העות'מאניות 1840-1880** (הוצאת מרכז זלמן שזר, תשס"ג).

נימוקי השופטים:

בחירתנו נפלה על ספרו של ד"ר הראל מכמה טעמים. הראשון והמרכזי שבהם הוא תרומת הספר להיסטוריוגרפיה על יהודי ארצות האסלאם בעת החדשה. סוריה של המאה ה־19 היא פרובינציה מרכזית של האימפריה העות'מאנית העוברת תהליכי מודרניזציה, במסגרת מדיניות התיקונים המכונים "תנזימאת". עד כה לא נכתב מחקר מתועד של ממש על תקופה זו לא רק בחיי היהודים בסוריה, אלא בחיי הקהילות היהודיות במזרח כולן. ספרו של ד"ר הראל הוא הראשון למילוי חסר זה, ויש לקוות כי אין הוא אלא סנונית ראשונה, וכי בעקבותיו יבואו מחקרים נוספים אשר ישליכו אור על תקופת מפתח זו בתולדות המזרח־התיכון המודרני.

אך ספרו של ד"ר הראל לא רק מכסה תחום שהיה עד כה נעלם, פחות או יותר, אלא שהוא עושה זאת באחריות מקצועית הנראית לנו חיונית לתחום היסטורי מתפתח, כמו זה שבו ניתן הפרס. ד"ר הראל ניצל את מירב הארכיונים הרלוונטיים לנושא, ושאליהם יש לחוקר ישראלי גישה, קרא מקורות במגוון שפות הנוגעות ליהודי סוריה – עברית, ערבית, לאדינו, צרפתית, איטלקית, ואנגלית – ועשה שימוש נרחב בספרות המחקר. הוא לא עשה את מלאכתו קלה ולא נזקק לקיצורי דרך. כתוצאה מכך הוציא מתחת ידו מחקר שלם, מלא וגדוש במידע, אשר יכול לשמש כשתית גם למחקרים נוספים, והוסיף על המידע מסקנות ותובנות מקוריות, שעמן יוכלו חוקרים אחרים להתמודד. בפעם הראשונה בתולדות ההיסטוריוגרפיה על יהודי ארצות האסלאם לפנינו תמונה עשירה, כתובה היטב ומרתקת, על תולדותיהן של קהילות יהודיות חשובות בעידן התנזימאת.

ד"ר הראל הוציא אפוא מתחת ידו ספר שהוא בבחינת פרי הראוי לציון מיוחד בדור החוקרים הצעיר שאליה הוא משתייך. לאור כל זאת מצאה אותו הועדה פה אחד ראוי לקבל את פרס בן־צבי בחקר קהילות ישראל במזרח לשנת תשס"ד.

על החתום: פרופ' אפרים חזן – יו"ר, ד"ר שלמה בן־אליהו, ד"ר פנינה מורג־טלמון, ד"ר הגר טלמון, ד"ר ירון צור, פרופ' יוסף קפלן.